

засадах рівності і справедливості. Визначаючи в законах міру свободи особи, держава в цих же межах обмежує себе у власних рішеннях і діях. Вона бере на себе зобов'язання забезпечувати справедливість у відносинах із кожним громадянином. Підкоряючись праву, державні органи не можуть порушувати його розпорядження і несуть відповідальність за порушення чи невиконання цих обов'язків. Обов'язковість закону для державної влади забезпечується системою гарантій, що виключає адміністративне свавілля. До цієї системи гарантій можна віднести:

- відповідальність депутатів перед виборцями (можливість відкликання депутата);
- відповідальність уряду перед представницькими органами;
- дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна чи кримінальна відповідальність посадових осіб держави будь-якого рівня за невиконання своїх обов'язків перед конкретними суб'єктами права.

На тих же правових засадах будується відповідальність особистості перед державою. Застосування державного примусу повинно мати правовий характер, не порушувати міру свободи особи, відповідати ступеню важкості скоєного правопорушення.

Дотримання правових вимог – юридичний обов'язок усіх і насамперед держави. Цим підкреслюється не відчуженість природних прав людини у правовій державі.

Отже, в Україні триває процес розбудови правової держави, для якої головним завданням є захист особи, прав і свобод людини, в тому числі національних меншин, додержання законів тощо. Характер правової держави має бути забезпечений додержанням принципів верховенства права в усіх сферах соціального життя, обов'язковістю закону для всіх державних органів, громадських організацій, офіційних осіб та громадян, захистом і гарантією свобод особи, її прав, інтересів, честі й гідності, взаємною відповідальністю особи і держави, контролем і ефективним наглядом держави за дотриманням законів та нормативних актів тощо. Здійснення усіх вищезгаданих заходів, спрямованих на побудову правової держави, стане для цивілізованого світу що одним доказом прагнення України до втілення у життя принципів гуманізму і демократії, найвищою метою якої є забезпечення прав і свобод людини, основ нашої державності.

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Конституція України : закон України від 28.06.2019 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.04.2019).
2. Про Національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.04.2019).
3. Про оборону України : закон України від 06.12.1991 № 1932-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> (дата звернення: 01.04.2019).
4. Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право» : наказ МОН України від 28.12.2018 № 1477 // Міністерство освіти і науки України : офіц. сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-ta-opisu-predmetnih-napryamiv-doslidzhen-v-mezhah-specialnosti-081-pravo> (дата звернення: 01.04.2019).
5. Правознавство : підручник / В. В. Копейчиков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 1999.
6. Колпаков В. К. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
7. Основи законодавства України : підручник / за заг. ред. В. І. Кириленка. Вінниця : Нова книга, 2002. 617 с.

*Одержано 05.04.2019*

---

УДК 343.16

**Валерій Валентинович ЛИТВИНОВ,**

*кандидат юридичних наук,*

*доцент кафедри кримінального процесу*

*Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4186-4035>*

## **ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ**

Кримінальне судочинство України будується на принципі змагальності, яка в повному обсязі проявляється на судових стадіях. На стадії досудового розслідування принцип змагальності проявляється частково у вигляді судового контролю. Судовий контроль на стадії досудового

розслідування здійснюється тоді, коли виникає питання щодо обмеження конституційних прав і свобод людини. Саме діяльність по дотриманню таких прав і свобод людини у кримінальному провадженні у науковій літературі визначається головним призначенням слідчого судді у кримінальному процесі [1, с. 518].

Досліджуючи роль слідчого судді на стадії досудового розслідування науковцями були виділені ознаки судового контролю. На думку В.В. Назарова та Р.І. Тракало, такими ознаками є: 1) порядок здійснення судового контролю регламентується кримінальним процесуальним законодавством України; 2) судовий контроль здійснюється слідчим суддею; 3) ініціатива щодо реалізації тієї чи іншої форми судового контролю належить сторонам кримінального провадження, а також у визначених законом випадках слідчому судді; 4) судовий контроль спрямований на врегулювання кримінального процесуального конфлікту між сторонами кримінального провадження; 5) результатом судового контролю є загальнообов'язкове, забезпечене примусовою силою держави судові рішення у вигляді ухвали слідчого судді [2, с. 93].

З аналізу зазначених тверджень, а також компетенції слідчого судді можливо говорити, що судовий контроль це прояв засади змагальності на стадії досудового розслідування, метою якого є розв'язання певних спорів учасників зазначеної стадії. Досліджуючи змагальність у досудовому провадженні В.В. Рогальська влучно зазначає про те, що предмет змагальності у досудовому провадженні полягає у вирішенні на досудовій стадії кримінально-процесуального конфлікту, що виник між протилежними сторонами процесу з приводу кримінально-правового спору в межах кримінально-процесуальних правовідносин [3, с. 129].

Таким чином можливо зробити висновок, що основним завданням слідчого судді є розв'язання кримінально-процесуального конфлікту між учасниками стадії досудового розслідування у передбачених КПК України випадках і порядку.

З аналізу КПК України можливо стверджувати, що кримінально-процесуальні конфлікти між учасниками досудового розслідування виникають в наступних випадках: 1) у разі застосування процесуальних дій (рішень) що обмежують конституційні права людини; 2) у разі оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності суб'єктів кримінального процесу, які здійснюють кримінальне переслідування.

Чинний КПК України нещодавно був доповнений нормами, якими передбачено нові процесуальні дії, які віднесені до компетенції слідчого судді. Так, відповідно до ч. 1 ст. 294 КПК України досудове розслідування злочину або кримінального проступку, де не встановлена особа яка його вчинила, може бути неодноразово продовжений слідчим суддею за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, на строк, встановлений п.п. 1-3 ч. 2 ст. 219 КПК України.

Слід зазначити, що продовження строку досудового розслідування пов'язане з необхідністю проведення процесуальних дій з метою встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Так відповідно до ст. 295-1 КПК України, у клопотанні про продовження строку досудового розслідування до повідомлення особі про підозру, окрім іншого, зазначаються:

- обставини, що перешкоджали здійснити інші необхідні процесуальні дії раніше;
- строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;
- інші відомості, що обґрунтовують необхідність продовження строку досудового розслідування.

Враховуючи зазначені вимоги, слідчий суддя для прийняття обґрунтованого та вмотивованого рішення повинен вивчити процесуальні дії, що були проведені з метою встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Окрім того, слідчий суддя зобов'язаний оцінити висновки слідчого і прокурора щодо необхідності здійснення подальших процесуальних дій, що направлені на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Таким чином, слідчий суддя повинен оцінити діяльність слідчого щодо проведеного ним кримінального переслідування та погодитися із запланованими заходами щодо подальшого його здійснення. Така процесуальна діяльність більше властива прокурору як процесуальному керівнику.

Рішення про продовження строків досудового розслідування не містить у собі кримінально-процесуального конфлікту, а також не обмежує конституційних прав і свобод людини і громадянина. Розглядаючи клопотання слідчого про продовження строку досудового розслідування слідчий суддя не вирішує кримінально-процесуального конфлікту, оскільки останній відсутній. Відсутні також і процесуальні дії, що обмежують конституційні права людини та громадянина.

Продовження досудового розслідування пов'язане з необхідністю здійснення значної кількості процесуальних дій, які неможливо провести у відведений законом проміжок часу. Зважаючи на викладене, зазначена норма по суті покладає на слідчого суддю обов'язок здійснення кримінального переслідування, що відповідно до засади змагальності є недопустимим. Зважаючи на це, було б доцільно передбачити процесуальний порядок продовження строків досудового розслідування шляхом погодження цього процесуального рішення з прокурором.

Судовий контроль за вказаним процесуальним рішенням було б доречно передбачити лише у тих випадках, коли заінтересовані сторони не погоджуються з продовженням досудового розслідування, вважаючи дії слідчого, прокурора неефективними, такими, які умисно затягують строки досудового розслідування.

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Кушпін В. П., Циліурік І. І. Про слідчого суддю як суб'єкта здійснення судового контролю. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2016. № 850. С. 513–520.

2. Назаров В. В., Тракало Р. І. Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти. *Європейські перспективи.* 2014. № 10. С. 89–95.

3. Рогальська В. В. Змагальність у досудовому провадженні : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 172 с.

*Одержано 05.04.2019*

---

УДК 340.15(34)

#### **Євгенія Сергіївна ЛОГВИНЕНКО,**

*кандидат юридичних наук,*

*викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7687-843X>;*

#### **Ігор Альбертович ЛОГВИНЕНКО,**

*кандидат історичних наук, доцент,*

*завідувач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1505-4418>*

## **ТІЛЕСНІ ПОКАРАННЯ У СТАРОДАВНІЙ ІНДІЇ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

Прагнення України стати цивілізованою правовою європейською країною вимагає проведення низки реформ, які охоплюють усі сфери життєдіяльності нашої держави. Однією з ключових серед них є правова. Захист від злочинних посягань на владу, забезпечення прав і свобод громадян, боротьба із злочинністю – це ті невідкладні завдання без вирішення яких не можна досягнути бажаного результату – стати рівноправним членом сім'ї європейських народів. Важливе місце у боротьбі проти злочинності має створення ефективної системи покарання, яка б виконувала не тільки репресивну функцію, а й виховну та превентивну. Практика показує, що посилення покарання, як правило, не призводить до зменшення кількості злочинів. Незважаючи на це, деякі політики та правознавці вважають суворі покарання найбільш дієвим кроком у боротьбі зі злочинністю. Тим більше, частина суспільства переконана, що такі покарання, як тілесні, варто застосовувати за такі злочини як крадіжка, грабіж, хуліганство тощо. У сенсі розуміння сутності та ефективності суворих покарань взагалі, і тілесних зокрема, варто звернутися до історії держав Стародавнього світу, де вони застосовувалися доволі широко.

Отож, історія тілесних покарань бере свій початок із стародавніх часів. Найбільшого законодавчого упорядкування та ідеологічного обґрунтування тілесні покарання знайшли в Стародавній Індії. Закони Ману в настановах царю визначають три заходи щодо приборкання «беззаконних» – ув'язнення, заковування в ланцюги та тілесні покарання (ст. 310, VIII) [1, с. 318]. Закони визначають «десять об'єктів покарання», однак вони не стосуються брахманів, які мали право «піти неушкодженими», тобто уникали тілесних покарань (ст. 124, VIII). «[Ці об'єкти]: орган дітородний, черево, язик, обидві руки і п'яте – обидві ноги, [а також] око, ніс, обидва вуха, майно і тулуб» (ст. 125, VIII). Неважко помітити, що більшість так званих «об'єктів» передбачалась для